

Asia: VN/23399/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotikuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne ihmisten kotikunnan, asuinpaikan ja väestökirjanpitokunnan määräytymistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 3, 8, 9, 11 ja 25 §)

Lapin hyvinvointialue pitää perusteltuna, että uudessa kotikuntalaissa säädetään siitä, että henkilön asuinpaikaksi voidaan merkitä vain rakennus, jossa on väestötietojärjestelmän mukaan asuinhuoneisto tai asuinhuone. Säännös vastaa pitkälti nykyistä oikeuskäytäntöä, joten oikeustilan selkeyttämiseksi asiasta on tarpeen säätää laissa. Säännöksen soveltamisen kannalta on kuitenkin olennaista, että väestötietojärjestelmään ilmoitettujen huoneisto- ja rakennustietojen ajantasaisuuteen voidaan luottaa ja järjestelmässä olevien mahdollisten virheiden korjaaminen onnistuu suhteellisen helposti.

Lapin hyvinvointialueen näkemyksen mukaan olisi uuden kotikuntalain sääntelyssä kuitenkin välttämätöntä mahdollistaa asuinpaikan merkitseminen myös vapaa-ajan asuntoihin. Nykytilanne, jossa vapaa-ajan asunnossa asuvat henkilöt merkitään väestötietojärjestelmään vailla vakinaista asuntoa oleviksi, vääristää todellista asianlaitaa. Tästä johtuen todellista asunnottomien määrää ei tiedetä. Merkintä vakituisen asunnon puuttumisesta tulisi olla mahdollinen ainoastaan silloin, kun henkilö on tosiasiaassa asunnoton.

2. Näkemyksenne kotikunnan ja asuinpaikan muuttumista koskevista poikkeuksista (uuden kotikuntalain 10 §)

Hallituksen esityksen mukaan henkilö ilmoittaa pääsääntöisesti muuttoilmoituksen yhteydessä haluavansa säilyttää aiemman kotikuntansa. Lapin hyvinvointialue pitää tarpeellisena, että laissa tai lain esitöissä otettaisiin kantaa myös siihen, onko ilmoitusta halusta säilyttää aiempi kotikunta mahdollista tehdä jälkikäteen ja millä perusteilla vai onko ainoa ajankohta tämän ilmaisemiseen muuttoilmoituksen yhteydessä.

Hallituksen esityksen mukaan väestötietojärjestelmässä oleva merkintä määräaikaisesta asuinpaikasta poistuu vuoden kuluttua. Jos henkilö jatkaisi asumista uudessa paikassa tätä kauemmin, kyse olisi lähtökohtaisesti vakinaisesta asumisesta, josta hänen olisi tehtävä muuttoilmoitus. Esityksestä ei kuitenkaan ilmene, onko määräaikaista asuinpaikkaa koskevia ilmoituksia mahdollista tehdä useita peräkkäisiä siten, että alkuperäinen kotikunta säilyy edelleen kotikuntana. Mikäli henkilö ilmoittaa määräaikaiseksi asuinpaikakseen kunnan x ja ilmoittaa haluavansa säilyttää kotikuntanaan kunnan y, onko hänellä vuoden kuluttua mahdollista ilmoittaa määräaikaiseksi asuinpaikakseen uusi kunta z ja pitää edelleen kotikuntanaan alkuperäinen kotikunta y?

3. Näkemyksenne ulkomaalaisten kotikunnan saamisedellytysten tarkentamista ja kotikunnan menettämistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 4–7 ja 17 §)

Hyvinvointialueen näkemyksen mukaan on tarkoituksenmukaista, että uudessa kotikuntalaissa säädetään niistä edellytyksistä, joiden täyttyessä ulkomaan kansalainen menettää kotikuntansa, sillä nykyisessä laissa kyseisiä säännöksiä ei ole. Ulkomaan kansalaisen kotikunnan menettämistä koskevilla säännöksillä pystytään vaikuttamaan väestötietojärjestelmässä olevien tietojen ajantasaisuuteen ja oikeellisuuteen. Tämä on tärkeää, sillä hyvinvointialueet ja useat viranomaiset hyödyntävät väestötietojärjestelmästä saatuja tietoja omassa toiminnassaan ja tiedoilla on merkitystä muun ohessa palveluiden järjestämiseen.

4. Näkemyksenne muuttoilmoitusten tekemistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 12–14 §)

Hyvinvointialueen näkemyksen mukaan on tarkoituksenmukaista, että laissa säädettäisiin nykyistä tarkemmin niistä tahoista, jotka voivat tehdä muuttoilmoituksen toisen henkilön puolesta. Ajantasaisessa laissa on ainoastaan säädetty, että ilmoituksen voi muuttavan henkilön puolesta tehdä myös hänen mukanaan muuttava perheenjäsenensä. On oikeustilaa selkeyttävää, että lakiehdotuksessa perheenjäsenen määritelmää avataan.

Lakiehdotuksen 13 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että laitos- ja avohuollon toimintayksikkö voisi tehdä muuttoilmoituksen tilanteessa, jossa toimintayksikössä oleskeleva henkilö ei sairauden tai muun syyn vuoksi kykenisi tekemään muuttoilmoitusta eikä hänellä olisi edunvalvojaa tai edunvalvontavaltuutettua. Ehdotetun lainkohdan osalta hyvinvointialue toteaa, että sääntely ei ole ongelmaton ottaen huomioon 10 §:n 3 momentin sääntelyn. Ehdotetun 10 §:n 3 momentin mukaan henkilön kotikunta ja asuinpaikka eivät muutu, jos hänet sijoitetaan perhehoitoon tai laitospalvelujen tai asumispalvelujen avulla järjestettyyn asumiseen muun kuin kotikuntansa alueelle. Henkilö voi kuitenkin ilmoittaa uudeksi kotikunnakseen sen kunnan, jonka alueella olevassa perhehoidossa, laitospalvelujen tai asumispalvelujen toimintayksikössä tai asunnossa hän asuu, jos hoidon tai asumisen arvioidaan kestävän tai se on kestänyt yli vuoden. Toisin sanoen henkilön kotikunta ja asuinpaikka eivät lähtökohtaisesti muutu, vaikka hänet sijoitetaan perhehoitoon ym. toisen kunnan alueelle. Kotikunnan ja asuinkunnan muutos ovat riippuvaisia henkilön omasta tahdosta ja valinnasta ilmoittaa uusi kotikunta. Miten henkilön valintaoikeus toteutuu tilanteessa, jossa muuttoilmoituksen tekee toimintayksikkö? Millä perusteilla toimintayksikkö päättää tehdä muuttoilmoituksen, jos lähtökohtaisesti lain mukaan kotikuntana pysyy vanha kotikunta ja uuden kotikunnan ilmoittaminen perustuu henkilön valintaoikeuteen? Pyrkiikö toimintayksikkö selvittämään henkilön omaa tahtoa asiaan ja tekee ilmoituksen sen pohjalta?

Mikäli 13 §:n 3 momentti otetaan lakiin, pitää hyvinvointialue tärkeänä, että laista tulisi selkeästi käydä ilmi, että kyseessä on viimesijainen keino muuttoilmoituksen tekemiseen. Tällä hetkellä ehdotetusta pykälästä ei käy selkeästi ilmi, että toimintayksikön oikeus tehdä muuttoilmoitus on viimesijainen suhteessa edunvalvojan, edunvalvontavaltuutetun, lähiomaisen tai henkilöstä pääasiallisesti huolehtivan henkilön tekemään muuttoilmoitukseen.

5. Näkemyksenne muuttoilmoitusten käsittelyä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 15–21 §)

Ei lausuttavaa.

6. Näkemyksenne väestötietojärjestelmästä ja Digi- väestötietoviraston varmennepalveluista annettuun lakiin sekä muihin lakeihin ehdotetuista muutoksista

Ei lausuttavaa.

7. Esitysluonnoksessa on kuvattu lakiehdotusten keskeiset vaikutukset (jakso 4.2). Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, täydennettävä tai tarkennettava?

Ei lausuttavaa.

8. Esitysluonnoksessa on kuvattu vaihtoehtoisia toteuttamistapoja (jakso 5.1). Olisiko jokin näistä toteutustavoista perustellumpi kuin esityksessä ehdotettu malli?

Ei lausuttavaa.

9. Muut kommentit esitysluonnoksesta

Ei lausuttavaa.

Jokela Jari
Lapin hyvinvointialue

Isola Marika
Lapin hyvinvointialue